

Розділ 1

Спав я поганенько.

За часи роботи лікарем я ніколи не мав проблем із засинанням. Я спав *мало*, і спав у дивних місцях – згорбленим за кермом своєї машини, згорнувшись калачиком біля картотечної шафи, навстоячки, наче кінь, притулившись до стіни, – але спав я добре. Гадаю, моєму мозкові було чудово відомо: можливості поспати в мене майже немає, тому і натискав кнопку вимкнення мене щоразу, коли можливість таки перепадала, і я прокидався лише від пищання пейджера чи дзиччання виклику.

А от через кілька місяців після того, як я попросився з медициною, з'ясувалося, що я прокидаюсь о 3 годині ранку від одного й того ж нічного жахіття. У тій самій операційній пологового відділу. Мені на очі набігають сльози, коли я усвідомлюю, що дитина, яку намагався врятувати, мертва, що її ідеальні маленькі ручки не рухаються. Я марно намагаюсь і все не можу накласти шви, які врятовують жінку від смертельної кровотечі.

Той самий мозок, що не в змозі запам'ятати логін до мого онлайн-банкінгу, завзято й радісно відтворює найгірший день мого життя в найдрібніших деталях. Ту мить, коли анестезіолог вимикає безглуздо веселу радіостанцію. Те, як згортається кров у моєму взутті. Те, як ламається мій голос, коли я раз по раз звертаюся до операційної

медсестри, вимагаючи стібок за стібком за стібком, тампон за тампоном за тампоном за тампоном. Мить, коли мій консультант видаляє пацієнтці матку, перетворюючи це криваве жахіття на єдиний і останній її досвід дітонародження. Мить, коли я запитую в реаніматолога, чи з нею все буде добре, і не отримую відповіді.

На цьому я й прокидався, вкритий холодним потом, і кожною просякнутою потом порою відчуваючи, як калає моє серце. Спроби заспокоїтись могли тривати годинами. Іноді, у найгірші моменти життя, я боявся засинати, бо знав, що на мене чекає.

Прокидатись у стані емоційної агонії, вкритим емульсією з поту і сліз, – це не зовсім те, чим хочеш причарувати нового партнера, а ми з Джеєм й досі перебували на стадії «дуже намагаюся справити враження»¹.

Звісно ж, я не міг розповісти йому, через що проходив, інакше він зрозумів би, що обрав браковану модель. На щастя, ми жили окремо, а удавати, ніби все гаразд, у відносинах на відстані було доволі легко. Я жив із батьками – мрія кожної людини після тридцяти років, ага, але й єдиний варіант заощадити грошей на депозит за орендовану квартиру після катастрофи з розривом стосунків із Г. Джей мешкав у Глазго; ми познайомились в інтернеті в ті часи, коли розповідати про це вже було ніяковіше, ніж визнавати, що своє нове кохання ти знайшов у в'язниці чи клініці сексуального здоров'я. І через кілька місяців, коли я наважився на послуги *Megabus*², ми врешті зустрілися і зробили свою справу.

¹ Наприклад, заради цього я не так давно поголив собі яйця. І хоч би скільки років ви витратили на гартування своїх хірургічних навичок, нервувати в процесі цієї операції ви будете завжди.

² Компанія, що займається міжміськими та міжнародними автобусними перевезеннями. (Прим. пер.)

Чомусь йому не кортіло відмовлятися від перспективної роботи молодшим телепродюсером та переїжджати на 400 миль південніше, до мандрівного колишнього лікаря, з яким бачився лише тричі. Проте відстань давала змогу прикидатися, що зі мною все добре, що я при здоровому глузді, що я нормальний – до речі, у цьому я з мінливим успіхом запевняю людей більшу частину свого життя.

Складніше було зберігати продуктивність упродовж усього дня, коли спиш три години на добу. А бути продуктивним було вкрай потрібно: я покінчив з безпечною, але погано оплачуваною кар'єрою лікаря і почав небезпечну та неоплачувану кар'єру автора-гумориста.

Я відчайдушно жадав досягти успіху в комедії. Протягом багатьох років це було не лише моїм хобі, а й можливістю втекти від гнітючої скороварки пологового відділу, тож майже всі надії я вклав саме в цей свій продох. Мабуть, найбільше мене підштовхнуло те, що ставки були протверезно низькі – ніхто ж бо не розпочинає офіційного розслідування, коли помирає жарт. Це коли ти лікар, робота до тебе приходиться сама: стукає у двері чи, волаючи, тужиться в пологовому залі. Але робота письменником зовсім інша – її треба йти і здобувати, а це доволі складно, враховуючи ПТСП та дієту з Pro Plus. Утім я мусив це зробити, інакше... що ж, яким виявилось б це «інакше», мені було невідомо. Нова робота була моїм найкращим планом Б, а плану В взагалі не було. Звісно, завжди можна було повернутися до плану А, і я б не був першим лікарем, який так вчинив. Але повернення до медицини відчувалося як повернення до партнера-аб'юзера.

Щоразу, коли ми разом сідали за стіл, батьки прозоро натякали на необхідність цього повернення до медицини, завертаючи щось на кшталт: «Чому б тобі не повернутися

до медицини?» чи «Адаме, ти ж навіть не смішний». Я не знав, чи так вони переживали за мене, чи хвилювалися про те, що про мене подумують люди, чи про те, що люди можуть подумати про них. Мені навіть спало на думку, що якби вони не дали мені спокій від самого початку, то, імовірно, я вже б знайшов годящу професію. Але вибору як такого я ніколи не мав – мені судилося бути лікарем, і не інакше, так само Ісусові з дитинства втовкмачували єдиний батьківський вибір кар'єри (творити дива).

У моїй родині медицина була в пошані. І вважалося сімейною справою – впродовж сорока років мій батько працював вряди-годи лікарем загальної практики, з ентузіазмом, який, крім роботи, не поширювався на жодний інший аспект його життя, і він щиро не розумів, як з рівнями А¹ можна не хотіти бути лікарем. Було в цьому трохи снобізму – адже «мій син – лікар» можна було знічев'я згадати в книжковому клубі, театральному клубі чи ланч-клубі².

Якщо успіхом дитини не можна похизуватися, то навіщо її взагалі народжувати?

До того ж емігранти тримаються за власні цінності не одне покоління – наша польська ДНК не лише вимагала від нас працьовитості, ми мали обирати найважчі та найскладніші професії і досягати успіху якнайшвидше, щоб показати країні – ми заслуговуємо тут бути.

«Життєрадісний автор-гуморист» взагалі не значився в анкетах, що їх мої пра-пра-пра заповнювали, коли сходили на берег, рятуючись від переслідувань нацистів.

Утім теревені про кар'єру були хай на дрібку, але приємніші за іншу доступну тему для розмов – як я занапастив

¹ Рівень А – предметний іспит, який учні у Великій Британії складають по закінченню навчання, дає змогу мати потенційний доступ до обраного вишу. (Прим. пер.)

² Хоч би що воно, курва, означало.

свій шлюб із жінкою (чудовою, тряся їй, жінкою) і почав зустрічатись із хлопцем (ще й, тряся йому, шотландцем). Усе, що дарувало моему життю стабільність, а їм можливість похизуватися – «мій син – лікар-гетеросексуал, який спокійно спить уночі» – було знищене. Можливо, батьківські маленькі кпини («А додай цей жарт у те, що ти тепер пишеш!») слугували їм механізмом подолання стресу, але особисто мені вони анітрохи не допомагали.

На той час, коли батько оголосив, що на мене чекає сюрприз, я жив з ними вже кілька тижнів. Він заявив про це так формально, що я заздалегідь очікував не шоколадного еклера чи цуценятка лабрадудля. Батько відвів мене на горище, де зберігалися сотні й сотні картонних коробок. Жестом обвів пару відног цього гірського хребта.

– Оце твоє.

Виявилось, що без мого відома упродовж трьох минулих десятиріч батько збирав кожен папірець, кожен річ та дрібничку, які хоч якось були пов'язані з кожним з його дітей. Накопичений дріб'язок чотирьох не пропущених крізь фільтр життів – усі шкільні зошити, жакливі дитячі малюнки, привітальні листівки на Різдво чи День народження, нотні листки для гри на саксофоні, медичні підручники, кострубаті витвори з фімо чи фузілі – усе це дбайливо збиралося, підписувалося та ховалося на горищі.

Мене зворушив і розчулив той факт, що тихий, врівноважений чоловік, який ніколи не проявляв емоцій¹, потайки каталогізував кожен аспект мого існування. Маю зазначити, батько був украй нерозбірливий колекціонер. Навіть якби з мене й вийшли Шекспір чи Доллі Партон², жоден

у світі музей не зацікавився б моїми вхідними квитками до Дервентського музею олівців¹.

– Зменшуєш кількість мотлоху? – спитав я.

– Ні, – відповів він. – Просто розбираю частину цього лайна.

Тон у батька був трохи роздратований, неначе я якимось чином ніс відповідальність за цю непрохану та неузгоджену ні з ким колекцію реліквій, наче я залишив у нього вдома малюка і відмовився забирати.

Цілий тиждень я порпався в мотлоху того картонного містечка.

– Корисно мати хоч якийсь заняття, доки ти міркуєш, що далі робити зі своїм життям, – сказала мені мати, чарівним чином забуваючи всі мої численні пояснення з приводу останнього і конкретних планів на нього.

Кілька коробок були артефактами з часів мого навчання в медичній школі.

Окрім густого лісу давно забутих конспектів і метричних тонн підручників, знайшлась і дрібка цікавих реліквій.

Мій короткий білий халат! Нам, студентам-медикам, дозволялася лише вкорочена версія класичного медичного халата, щоб старші лікарі відрізняли нас з першого погляду і миттєво принижували.

Мій перший стетоскоп! Я примінив його та спробував прослухати власне серце – ліва вушна трубка не працювала. Можливо, так було завжди, але в той час я б цього не зрозумів.

Мій Evesham Micros Voyager 2000! Ноутбук з вагою, розмірами та обчислювальною потужністю шлакоблока.

¹ Забудьте про курку та яйце – це лікарі навчаються гамувати власні емоції, чи медицина від початку приваблює неемоційних людей. Ось у чому питання.

² Американська авторка пісень, співачка у стилі кантрі, мультиінструменталістка. (Прим. пер.)

¹ До музею потрапляють через копію графітової шахти. Мені завжди здавалося, що немає нічого безглуздішого за смерть посеред графітової шахти – нащо ризикувати життям і тілом заради того, щоб школяр мав можливість намалювати на парті прутня з яйцями?

Постер до ШО: Штучне Осіменіння! Жалюгідна пародія на справедливо забутий фільм Спілберга¹, влаштована нами на студентському суарé.

Кілька пляшечок лаку для нігтів! Боже, я, схоже, всіх там страшенно бісив.

Касета VHS з мого трохи дивного тренінгу з навичок спілкування!

Мій студентський квиток! Для нього я надав університетові зайву фотографію з комплекту зроблених у фотобудці для оновлення паспорту у свої шістнадцять. Хто ж знав, що і десять років по тому я носитиму її на грудях, на моему лікарняному бейджі, бо університет чи то не міг, чи просто не бажав її оновлювати.

І Дейв! Мій півскелет.

З причин, які я мало розумів тоді і геть не розумію тепер, студентів-медиків заохочували заводити собі велику гуркітливую коробку зі справжніми людськими рештками: черепом, хребцями та іншими протезними дрібничками.

Свій я придбав² у студента-старшокурсника і назвав його Дейвом (на честь мого улюбленого Духовни). Я приніс його до своєї спальні і, як і багато хто, гадки не мав, що з ним робити далі, тож скелет мій так і скнів собі жаско в кутку, як надутий на весь світ емо-підліток.

Я взяв його череп зі звалища свого минулого й тримав на витягнутій правиці. Бідолашний Дейве – я ж зовсім не знав його. Чи дав він згоду на таке посмертя? Чи знають нині живі його родичі, що останки прапращура

використовувала, а іноді й – не будемо цього заперечувати – висміювала нескінченна низка майбутніх лікарів? Яку він мав професію? Чи був щасливим? Вмів він танцювати? Чи «булка» він казав, чи «паляниця»? Я тримав у своїй долоні ціле життя.

Соромно зізнатись, але то був чи не перший раз, коли я взагалі замислився про Дейвове походження. А також відчув провину за те, що хоч би яким було його передсмертне життя, посмертне, найпевніше, украй бідолашу розчарувало: спочатку не допоміг мені у вивченні анатомії, а по тому пів десятка років тільки й робив, що серед купи табелів і квитків пилюжився на горищі. Ні, стривайте – дечого він мене таки навчив. Жонгливання!

Я витяг плечову кістку¹, стегнову і великогомілкову, а потім, на згадку про старі добрі часи, кілька разів підкинув. І завмер, коли вони неминуче впали на підлогу.

Як огидно жонгливати кістками мерця. І вдвічі огидніше, що я нічого поганого з приводу цього не відчував, мені було... нормально.

Дечого Дейв мене справді навчив; він виконав найважливішу функцію, яку скелети й виконують для кожного студента-медика. Так само вправно, як час позбавив Дейва плоті, сам Дейв позбавив мене всіх емоцій у сприйнятті людського тіла – а це ж бо вкрай важлива навичка і коли муσιш точно до мікрометра зробити розріз на мозковій артерії, і коли мусиш спостерігати, як хтось умирає. Медична школа, навчаючи мене бути лікарем, змінила саму мою особистість, і то не в ліпший бік.

Лікар не може емоційно вкладатись у кожного пацієнта, бо інакше не зможе виконувати свою роботу, – і простим розв'язанням цього питання стає брак емоційних

¹ Автор має на увазі фільм-драму режисера Стівена Спілберга «Штучний розум». (Прим. пер.)

² Якщо вас цікавить вартість коробки з людськими останками, то в 1998 році за половину скелета я заплатив 200 фунтів стерлінгів, що на сьогодні становить приблизно 350 фунтів стерлінгів. Допомагає дивитися на речі в перспективі, чи не так? Один ви (сподіваюся) маєте прямо зараз, це основа вашого ества – і він коштує лише як місячна квартирна плата.

¹ Я так кажу, але це могло бути що завгодно – від малогомілкової кістки до ключиці.